

T.B.M.M.

(S. Sayısı : 492)

Tuz Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/696)

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

Sayı : B.02.0.KKG/101-162/5489

17.12.1997

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığımıza arzı Bakanlar Kurulunca 9.12.1997 tarihinde kararlaştırılan "Tuz Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Mesut Yılmaz

Başbakan

GENEL GEREKÇE

Tuz Kanununun 1 inci maddesi uyarınca Devlet Tekeli altında bulunan ham tuz istihsalı bir Kamu İktisadî Kuruluşu şeklinde örgütlenmiş bulunan, Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri (Tekel) Genel Müdürlüğünce yapılmaktadır. Kamu İktisadî Kuruluşları 233 sayılı Kamu İktisadî Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 1 inci maddesi uyarınca, kendilerine verilen görev ve kamu hizmetlerini ekonomik ve sosyal gereklere uygun olarak verimlilik ilkesi doğrultusunda yürütmek zorundadırlar. Tekel Genel Müdürlüğünün toplam tuz üretimi içinde payı % 2 olan kaynak tuzları ile % 5 olan kaya tuzlarının bir bölümünde, emek-yoğun ve yüksek maliyetli eski teknolojileri nedeniyle verimlilik yönünden ekonomik gereklere uygun bir üretimin sürdürülmesi mümkün olmadığından, üretim faaliyetlerine son verilmiştir. Verimsiz görüldükleri için hiç işletilmeyen veya sonradan işletilmesinden vazgeçilen tuzların, Tekel dışında kalan gerçek ya da tüzelkişilerce ihracat kaydıyla ve Bakanlar Kurulu kararı istihsal edilmek suretiyle işletilmeleri mümkündür. Ancak, günümüzdeki Tuz Kanununun bu hükmü işlerlik kazanmamış ve bir gerçek ya da tüzelkişinin ihracat taahhüdüyle tuz istihsal talebine rastlanılmamıştır.

Öte yandan, Tekel Genel Müdürlüğünce hiç işletilmeyen veya işletilmesinden vazgeçilmiş bazı tuzların özellikle besiciliğin yaygın olduğu bölgelerdeki belediye ve il özel idaresi gibi yerel kamu kuruluşlarınınca işletilmelerine ilişkin talepler son yıllarda yoğunluk kazanmıştır. Tekel Genel Müdürlüğünün tabi olduğu mevzuat ve personel ücretleri yönünden geldiği durumun emek-yoğun bir üretimi kârlı ve verimli kılmadığı, buna karşılık yerel kamu kurum ve kuruluşlarının farklı bazı avantajlara sahip bulunduğu dikkate alındığında her şeye rağmen belirli bir ekonomik değeri bulunan bu rezervlerin ulusal ekonomiye kazandırılması ve özellikle hayvancılığın önemli bir girdisinin sağlanması, Tuz Kanununda yapılacak bu değişikliklerle imkân dahiline girecektir.

Anayasamızın 168 inci maddesinde, "tabii servetler ve kaynaklar devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı devlete aittir." hükmü yer almakta ve "Devlet bu hakkını belli bir süre için, gerçek ve tüzelkişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletmesinin, gerçek ve tüzelkişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzelkişiler eliyle yapılması kanunun açık iznine bağlıdır." denilmektedir.

Kanuna eklenen birinci fıkraya hükmü Devlet tekelinin belirli şartlar altında Tekel İdaresi dışın-
da kalan kamu kurum ve kuruluşları tarafından da işletilmesini mümkün kılacak ve ham tuz üreti-
mindeki Devlet tekeline aykırılık teşkil etmeyecektir.

Diğer yandan, kanuna eklenen ikinci fıkraya ile, Tekel Genel Müdürlüğüne yürütülen her türlü
tuzların işletilmesi görevinin Bakanlar Kurulunca izin alınmak ve süresi 40 yılı geçmemek kay-
dıyla bağlı ortaklıklar veya iştirakler teşkil etmek suretiyle de yerine getirmesine imkân tanınarak,
Anayasanın 168 inci maddesine uygun şekilde başta Deniz Tuzlası olmak üzere özel sektörün tuz-
larını moderniasyonuna ve kapasite artırma çalışmalarına katkıda bulunması, böylece son yıllar-
da artan tuz talebinin karşılanması ve ihracat potansiyelinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. — Kanuna eklenen birinci fıkraya ile Tekel İdaresince hiç işletilmemiş veya işletilme-
sinden vazgeçilmiş kaya ve kaynak tuzlarının, diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca işletilmeleri-
ne, Bakanlar Kurulu kararıyla izin verileceği düzenlenmektedir.

Diğer yandan kanuna eklenen ikinci fıkraya ile de Tekel Genel Müdürlüğüne yürütülen her tür-
lü tuzların işletilmesi görevinin Bakanlar Kurulundan izin alınmak ve süresi 40 yılı geçmemek
kaydıyla bağlı ortaklıklar ve iştirakler teşkil etmek suretiyle de yerine getirilmesine imkân tanı-
maktadır.

Madde 2. — Yürürlük maddesidir.

Madde 3. — Yürütme maddesidir.

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Plan ve Bütçe Komisyonu

Esas No. : 1/696

Karar No. : 32

19.1.1998

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Bakanlar Kurulunca hazırlanarak 17.12.1997 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkan-
lığına sunulan ve Başkanlıkça 22.12.1997 tarihinde tali komisyon olarak Sanayi, Ticaret, Enerji,
Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonuna, esas komisyon olarak da Komisyonumuza ha-
vale edilen "Tuz Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı" Komisyonumuzun
15.1.1997 tarihinde yaptığı 31 inci Birleşimde Hükümeti temsilen Devlet Bakanı Eyüp Aşık baş-
kanlığında, Maliye Bakanlığı, Hazine ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlıkları ile Tekel Genel
Müdürlüğü temsilcilerinin de katılmaları ile incelenip, görüşülmüştür.

Bilindiği gibi, Anayasamızın 168 inci maddesi, tabii servetlerin ve kaynakların aranması ve iş-
letilmesine ilişkin hususların Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunduğunu hükme bağlamıştır.

Ayrıca, 11.12.1936 tarih ve 3078 sayılı Tuz Kanununun değişik 1 inci maddesinde, ülkemiz-
de tuz üretiminin Devlet tekel eliyle yapılacağı hükmü yer almaktadır. Söz konusu maddede
15.2.1952 tarih ve 5881 sayılı Kanunla yapılan değişiklik ile, gerçek veya tüzelkişilere ihraç etmek
kaydı ile ham tuz kaynaklarını işletme imkânı yaratılmış olmasına rağmen, günümüzde Tuz Kanu-
nunun bu hükmü işlerlik kazanmamış ve gerçek ya da tüzelkişilerin ihracat taahhüdüyle tuz kay-
naklarını işletme talebi olmamıştır. Bu nedenle, Tekel Genel Müdürlüğü, 233 sayılı Kamu İktisadi
Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 1 inci maddesi uyarınca, Kamu İktisadi
Kuruluşlarının kendilerine verilen görev ve kamu hizmetlerini ekonomik ve sosyal gereklere uy-

gun olarak verimlilik ilkesi doğrultusunda yerine getirir hükmünü de dikkate alarak yüksek maliyetli, eski teknoloji ve aşırı personel istihdamı gibi nedenlerle verimliliklerini yitiren bazı tuz işletmelerinin faaliyetlerine son vermiştir.

Tasarı ve gerekçesi incelendiğinde; ekonomik açıdan verimsizliği dikkate alınarak kapatılmış olmasına rağmen, rasyonel işletilmesi halinde verimli olabilecek kaynak ve kaya tuzu ocakları ile hiç işletilmemiş ham tuz kaynaklarının ulusal ekonomiye kazandırılması için, yerli veya yabancı sermayeli özel sektör kuruluşlarınca işletilebilmesine imkân sağlayacak gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Tasarının tümü üzerinde yapılan müzakerelerde,

– Devletin ekonomik alanda üretici konumundan çıkarak, denetleyici ve düzenleyici faaliyetlere yönelmesi gerektiği, böylece aslı fonksiyonları olan eğitim, sağlık ve adalet hizmetlerine yeterli kaynak tahsisi imkânının yaratılacağı,

– Ülkemizde devletin ekonomide tekel konumunda bulunduğu bir çok sahadan çekilmesinin, çağdaş devlet anlayışının bir gereği olduğu,

– Söz konusu tasarı kapsamının, Anayasamızın mevcut hükmü de dikkate alınarak, daha da genişletilmesinin ülke yararına olacağı,

İfade edilmiştir.

Hükümet adına yapılan tamamlayıcı açıklamalarda ise;

– Hükümet programında, Kamu İktisadi Kuruluşlarının özelleştirilmesinin hızlandırılması için gerekli yasal tedbirlerin alınacağı, ifadesine yer verildiği bu çerçevede, Devlet tekellerinin kaldırılması için çok geniş kapsamlı bir çalışma başlatıldığı,

– Devletin tekel konumunda bulunduğu bir çok sahada, yerli ve yabancı sermayeli pek çok özel sektör kuruluşunun yatırım yapmak için taleplerinin olduğu,

– Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yer alan bazı illerde evvelce Tekel Genel Müdürlüğüne işletilen, ancak, ekonomik açıdan işletilmesinde yarar görülmemek üzere kapatılan kaya tuzu ocaklarının, yörede bulunan özel sektör kuruluşlarınca besicilik alanında değerlendirilmek üzere işletilmek istendiği,

– İzmir-Çamaltında bulunan kaynak tuzlalarında da başta yabancı firmalar olmak üzere özel sektör kuruluşlarınca modernizasyonu ve kapasite artırımı yapılarak bölgede bulunan sanayi kuruluşlarının talebini karşılayabilecek ve ihracat potansiyeli yaratabilecek imkânların var olduğu,

Dile getirilmiştir.

Bu görüşmeleri takiben tasarı ve gerekçesi Komisyonumuzca da benimsenerek maddelerinin görüşülmesine geçilmiştir.

Tasarının;

– Çerçeve 1 inci maddesi, kapsamının genişletilmesi ve özel teşebbüsün de kapsama dahil edilmesinin temini amacıyla, birinci fıkrasında yer alan “diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca” ibaresinin “gerçek veya tüzelkişilerce” şeklinde değiştirilmek ve ikinci fıkrasında da yer alan “bağlı ortaklıklar veya iştirakler” ibaresinden önce gelmek üzere “gerekirse yabancıların da dahil olacağı” ifadesi eklenmek suretiyle,

– Yürürlük ve yürütmeye ilişkin 2 ve 3 üncü maddeleri ise aynen,

Kabul edilmiştir.

Raporumuz Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkanvekili
<i>Biltekin Özdemir</i>	<i>Metin Şahin</i>
Samsun	Antalya
Sözcü	Kâtip
<i>Hüseyin Yayla</i>	<i>Miraç Akdoğan</i>
Hatay	Malatya
Üye	Üye
<i>Mustafa Küpeli</i>	<i>İ. Ertan Yülek</i>
Adana	Adana
Üye	Üye
<i>Aydın Tümen</i>	<i>Süleyman Hatinoğlu</i>
Ankara	Artvin
Üye	Üye
<i>Cafer Tufan Yazıcıoğlu</i>	<i>Abbas İnceayan</i>
Bartın	Bolu
Üye	Üye
<i>Mustafa Çiloğlu</i>	<i>Ertuğrul Yalçınbayır</i>
Burdur	Bursa
Üye	Üye
<i>Ali Rahmi Beyreli</i>	<i>Hilmi Develi</i>
Bursa	Denizli
Üye	Üye
<i>Aslan Polat</i>	<i>Mustafa Balçılar</i>
Erzurum	Eskişehir
Üye	Üye
Halil Yıldız	<i>Refik Aras</i>
Isparta	İstanbul
(İmzada bulunamadı)	
Üye	Üye
Ali Topuz	<i>Algan Hacaloğlu</i>
İstanbul	İstanbul
(İmzada bulunamadı)	
Üye	Üye
<i>Esat Bittin</i>	<i>Şinasi Altuner</i>
Kahramanmaraş	Karabük
Üye	Üye
<i>Çetin Bilgir</i>	<i>Hadi Dilekçi</i>
Kars	Kastamonu
Üye	Üye
Nurettin Kaldırımçı	<i>Necdet Tekin</i>
Kayseri	Kırklareli
(İmzada bulunamadı)	

Üye
Hayrettin Uzun
Kocaeli

Üye
Doğan Baran
Niğde

Üye
Cevat Ayhan
Sakarya

Üye
Hasan Çağlayan
Çorum
(İmzada bulunamadı)

Üye
Süleyman Çelebi
Mardin
Üye
Abdüllatif Şener
Sivas
(İmzada bulunamadı)
Üye
Yıldırım Aktürk
Uşak

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

TUZ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN TASARISI

MADDE 1. — 11.12.1936 tarihli ve 3078 sayılı Tuz Kanununun değişik 1 inci maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“Tekel İdaresince hiç işletilmemiş veya işletilmesinden vazgeçilmiş kaya ve kaynak tuzlarının, bu İdarece belirlenecek usul ve esaslar dahilinde mahallî ihtiyaçların karşılanması amacıyla diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca işletilmelerine, Bakanlar Kurulu kararıyla izin verilebilir.

Tekel İdaresi, her türlü tuzların işletilmesi görevini, Bakanlar Kurulundan izin alınmak ve süresi 40 yılı geçmemek kaydıyla, bağlı ortaklıklar veya iştirakler teşkil etmek suretiyle de yerine getirebilir.”

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNUN

KABUL ETTİĞİ METİN

TUZ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN TASARISI

MADDE 1. — 11.12.1936 tarihli ve 3078 sayılı Tuz Kanununun değişik 1 inci maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“Tekel İdaresince hiç işletilmemiş veya işletilmesinden vazgeçilmiş kaya ve kaynak tuzlarının, bu İdarece belirlenecek usul ve esaslar dahilinde mahallî ihtiyaçların karşılanması amacıyla gerçek veya tüzelkişilerce işletilmelerine, Bakanlar Kurulu kararıyla izin verilebilir.

Tekel İdaresi, her türlü tuzların işletilmesi görevini, Bakanlar Kurulundan izin alınmak ve süresi 40 yılı geçmemek kaydıyla, gerekirse yabancıların da dahil olacağı, bağlı ortaklıklar veya iştirakler teşkil etmek suretiyle de yerine getirebilir.”

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

MADDE 2. – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 2. – Tasarının 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. – Tasarının 3 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

A. Mesut Yılmaz

Başbakan

Dev. Bakanı ve Başb. Yard.

B. Ecevit

Devlet Bakanı

G. Taner

Devlet Bakanı

Y. Seçkiner

Devlet Bakanı

Prof. Dr. H. S. Türk

Devlet Bakanı V.

İ. Sezgin

Devlet Bakanı

Prof. Dr. Ş. Gürel

Devlet Bakanı

Dr. I. Çelebi

Devlet Bakanı

R. Şahin

Devlet Bakanı

C. Kavak

Devlet Bakanı

R. K. Yücelen

Devlet Bakanı

M. Batallı

İçişleri Bakanı

M. Başesgioğlu

Maliye Bakanı

Z. Temizel

Bayındırlık ve İskân Bakanı

Y. Topçu

Ulaştırma Bakanı

N. Menzîr

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

Prof. Dr. N. Çağan

Enerji ve Tabii Kay. Bakanı

M. C. Ersüner

Turizm Bakanı

İ. Gürdal

Çevre Bakanı V.

R. K. Yücelen

Millî Sav. Bak. ve Başb. Yard.

İ. Sezgin

Devlet Bakanı

H. Özkan

Devlet Bakanı

I. Saygın

Devlet Bakanı

Prof. Dr. S. Yıldırım

Devlet Bakanı

M. Gürdere

Devlet Bakanı V.

İşlay Saygın

Devlet Bakanı

M. Yılmaz

Devlet Bakanı

B. Kara

Devlet Bakanı

E. Aşık

Devlet Bakanı

H. Gemici

Adalet Bakanı

O. Sungurlu

Dışişleri Bakanı V.

Ş. Gürel

Millî Eğitim Bakanı

H. Uluğbay

Sağlık Bakanı

H. İ. Özsoy

Tarım ve Köy İşleri Bakanı

M. Taşar

Sanayi ve Ticaret Bakanı

Y. Erez

Kültür Bakanı

İ. Talay

Orman Bakanı

E. Taranoğlu